

Znanstveni skup

Herceg-Bosna

iz povijesne perspektive

10. studenog 2023.
„Viteška dvorana” Kule nad Kamenitim vratima
Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja”
Kamenita ulica 3, Zagreb

Znanstveni skup

Herceg-Bosna iz povijesne perspektive

Zagreb, 10. studenog 2023.

Knjižica sažetaka

Organizatori:

Hrvatski institut za povijest, Zagreb
Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb
Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskog rata u BiH, Mostar
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Mostar

Organizacijski odbor:

dr. sc. Miroslav Akmađža, prof. dr. sc. Mislav Grgić, dr. sc. Mario Jareb, dr. sc. Ivo Lučić, dr. sc. Davor Marijan, dr. sc. Josip Mihaljević, dr. sc. Ante Nazor, prof. dr. sc. Ivica Šarac

Pokrovitelj i domaćin skupa:

Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja“, Zagreb

Mjesto odražavanja:

„Viteška dvorana“ Kule nad Kamenitim vratima
Družba „Braća Hrvatskoga Zmaja“, Kamenita ulica 3, Zagreb

Program

9:00 – 9:15 – Registracija sudionika

9:15 – 9:30 – Otvaranje skupa pozdravnim govorima organizatora: Mislav Grgić, Miroslav Akmadža, Ante Nazor, Dražen Barbarić, Ivica Šarac

(moderator: Josip Mihaljević)

I. panel: Osnivanje, retrospektiva i perspektiva

9:30 – 10:45

Ivica Lučić, *Razlozi osnivanja i želje za obnovom Hrvatske zajednice Herceg-Bosne*

Ivica Šarac, *Razlozi uspostave Hrvatske Republike Herceg-Bosne*

Davor Marijan, *Herceg-Bosna i Bosna i Hercegovina 1991. - 1995.*

Dražen Barbarić, *Povijesni usud ili „istočni grijeh“ hrvatstva - zabluda jedne geneze*

Mladen Ančić, *Izgledi države Bosne i Hercegovine za preživljavanje u realnom vremenu i prostoru*

10:45 – 11:15 - Stanka za kavu

II. panel: Hrvatska i Herceg-Bosna

11:15 – 12:15

Ante Nazor, *Bosna i Hercegovina kao „zajednica tri konstitutivna naroda na konfederacijskim osnovama“ (o hrvatskoj politici prema BiH tijekom Domovinskog rata)*

Jakša Raguž, *Politički odnosi Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine i uloga Republike Hrvatske u obrani Republike Bosne i Hercegovine od velikosrpske agresije*

Nikica Barić, *Dr. Franjo Tuđman i Hrvatska zajednica/ Republika Herceg-Bosna*

Domagoj Knežević, *Herceg-Bosna kao povod za pokušaj povratka vlastite političke moći – slučaj pokušaja političkog prerrata Manolić – Mešić*

12:15 - 12:30 – stanica za kavu

III. panel: Identitet, diplomacija, rat i medijske slike

12:30 – 13:45

Mario Jareb, *O grbu i zastavi Herceg-Bosne: Od znakovlja HVO-a do znakovlja hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini*

Ilija Vučur, *Pripreme za obranu i vojno organiziranje Hrvata u Bosni i Hercegovini, do početka velikosrpske agresije u travnju 1992. godine*

Anto Brtan, *Uloga i značaj Hrvatske zajednice Herceg-Bosne u obrani Jajca 1992. godine i negiranje istine o tome u bošnjačkom javnom prostoru*

Mijo Beljo, *Utjecaj Owen Stoltenbergova mirovnoga plana na vojne aktivnosti Armije BiH u dolini rijeke Neretve i središnje Bosne*

Hrvoje Mandić, *Pisanje stranih medija o muslimansko-hrvatskom ratu 1993. – 1994.*

13:45 – 14:15 - Rasprava

Uvodna napomena

Hrvatska Republika Herceg-Bosna proglašena je 1993., a prethodno su 1991. formirane Hrvatska zajednica bosanske Posavine i Hrvatska zajednica Herceg Bosne, kao političke, kulturne, gospodarske i područne cjeline. Herceg-Bosna je politički okvir koji je obilježio djelovanje većine Hrvata u Bosni i Hercegovini tijekom rata 1991. - 1995. Njezin koncentrirani izraz bilo je Hrvatsko vijeće obrane, kao vojna organizacija i kao privremeni okvir uprave koja se trudila zamijeniti raspadnute institucije Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine. Uz pomoć Republike Hrvatske, bosanskohercegovački Hrvati su kroz Herceg-Bosnu odigrali ključnu ulogu u svojoj i opstojnosti Bosne i Hercegovine, što je posebice došlo do izražaja u prvim mjesecima eskaliranog rata i srpskih ofenzivnih operacija. Namjera znanstvenog skupa ***Herceg-Bosna iz povijesne perspektive*** je dati odgovore na niz pitanja o Herceg-Bosni, poput okolnosti i pobuda za njezino osnivanje, o odnosu Hrvata prema druga dva naroda u BiH i njezinom tretmanu od predstavnika međunarodne zajednice. Skup će nastojati rasvijetliti odnos između Republike Hrvatske i Herceg-Bosne, kao i političke, vojne i društvene aspekte razdoblja u kojem se formirala i postojala Herceg-Bosna. Također, namjera je rasvijetliti i pobude njezinog sustavnog demoniziranja, posebice u dijelu medijske scene u Hrvatskoj. Smatramo da je trideset godina nakon osnivanja Hrvatske Republike Herceg-Bosne pravo vrijeme da se, s povijesne distance, a temeljeći na znanstvenim istraživanjima, pokuša dati odgovore na naznačena povijesna pitanja.

Organizacijski odbor znanstvenoga skupa *Herceg-Bosna iz povijesne perspektive*

dr. sc. Ivica Lučić
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
ilucic12@gmail.com

Razlozi osnivanja i želje za obnovom Hrvatske zajednice Herceg-Bosne

Većina napada na Republiku Hrvatsku tijekom 1991. godine dolazila je iz Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (BiH) čije su središnje vlasti odbijale ili oklijevale stupiti na put neovisnosti. Srpska politika temeljila se na bezuvjetnom ostanku u Jugoslaviji, muslimanska je tražila načina kako transformirati BiH u svoju nacionalnu odnosno „građansku“ državu, dok je hrvatsko vodstvo u Sarajevu plesalo između želja muslimanskoga političkog vodstva i zahtjeva svojih temeljnih organizacija i birača. U vremenu kada su korpusi JNA iz Srbije i Crne Gore premješteni u BiH, kao i brojne postrojbe iz Slovenije i Hrvatske od Republike Hrvatske je traženo da se ne smije miješati u unutarnje stvari BiH. Istovremeno, Hrvati u BiH optuživani su za protujugoslavensku djelatnost ili barem raspoloženje. Doista, hrvatska službena politika temeljila se na antijugoslavenstvu za koje je imala i te kako razloga. To nije moglo ublažiti niti kolebljivo političko vodstvo u Sarajevu oslonjeno na manji ali utjecajan dio Katoličke Crkve koji je bio sklon suradnji sa (svakim) režimom. Zahtjev Hrvatskoj da se ne miješa u unutarnje stvari BiH postavljen u drugoj polovini 1991. bio je zapravo poziv na kapitulaciju. Obrana Hrvatske bez pomoći i suradnje barem dijela Hrvata u BiH bila je gotovo nemoguća. Jednako tako, Hrvatima u BiH bilo je nemoguće obraniti se od srpsko-crnogorske odnosno jugoslavenske agresije bez političkog i vojno – policijskog organiziranja. U tom kontekstu treba razumijevati i nastanak Hrvatske zajednice Herceg-Bosne (HZ H-B) čije je osnivanje 18. studenoga 1991. bilo jasan izraz političke volje većine Hrvata u BiH. Oni su tim činom poručili da neće ostati u Jugoslaviji i da neće mirno gledati uništenje Hrvatske. HZ H-B nije donosila nikakve odluke sve do eskalacije rata u travnju 1992. kada je osnovano Hrvatsko vijeće obrane. Bilo je to u trenutku potpunog raspada središnjih institucija vlasti u BiH i svojevrsnog puča izvršenog u Sarajevu 6. travnja 1992. Važno je napomenuti da su isti ljudi koji su osnovali HZ H-B u studenom 1991., dva mjeseca kasnije 25. siječnja 1992. u Skupštini BiH izglasali Odluku o referendumu te su 29. veljače i 1. ožujka organizirali i uspješno proveli referendum o neovisnosti BiH.

prof. dr. sc. Ivica Šarac
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru
ivica.sarac@ff.sum.ba

Razlozi uspostave Hrvatske Republike Herceg-Bosne

O razlozima formiranja Hrvatske zajednice Herceg-Bosne (1991.) raspravljalo se i još uvijek raspravlja pa prema tomu i daleko više znade nego li o okolnostima koji su doveli do proglašenja Hrvatske Republike Herceg-Bosne (1993.). U radu se nastoji rekonstruirati proces uspostave Hrvatske Republike Herceg-Bosne i pokazati da je poticaj za njezinu uspostavu posrednim putem stigao od tadašnjih predstavnika međunarodne zajednice. Poznato je da su međunarodni posrednici inicirali više mirovnih prijedloga kojima bi se zaustavili ratni sukobi u Bosni i Hercegovini (1991. - 1995.) među Srbima, Hrvatima i Muslimanima (od 1993. Bošnjacima) i pokušalo riješiti kompleksno pitanje (pre)ustroja BiH, no svi su odbačeni što voljom političkih predstavnika Srba, što političkih predstavnika Muslimana (Bošnjaka). Javnosti je 30. srpnja 1993. predstavljen novi mirovni plan o Uniji triju republika koji je službeno nosio naziv Ustavni sporazum o Uniji Republika Bosne i Hercegovine, prema kojemu je BiH zamišljena kao konfederacija triju „konstitutivnih republika“. Čelnici triju zaraćenih strana 20. kolovoza 1993. dobivaju „zadaću“ iznijeti prijedlog novoga mirovnog plana pred svoje „parlamente“ koji su o tomu trebali donijeti odluku za deset dana. Budući da jedino hrvatska strana nije imala parlament koji bi mogao donositi takav tip odluka, u Livnu je pokrenuta politička inicijativa za proglašenje Hrvatske Republike Herceg-Bosne, što se i dogodilo 28. kolovoza 1993. u Grudama.

dr. sc. Davor Marijan
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
dmarijan66@gmail.com

Herceg-Bosna i Bosna i Hercegovina 1991. – 1995.

Tema izlaganja je odnos Herceg-Bosne i Bosne i Hercegovine u razdoblju od osnutka, 1991. do okončanja rata 1995. godine. Namjera mi je istaknuti glavne poticaje zbog kojih je Herceg-Bosna zapravo osnovana. Zatim, njezinu ulogu u opstojnosti Hrvata u BiH što prvenstveno znači osvrt na nju tijekom rata. Taj dio podrazumijeva i odnos s Republikom Hrvatskom. Treći cilj je pojasniti obilježja njezinog odnosa s muslimanskim političkim rukovodstvom iz Sarajeva koje se samoidentificiralo s pojmom BiH. Percepcija Herceg-Bosne od strane međunarodne zajednice dio je za sebe. Na koncu, tu je i njezina poslijeratna percepcija koja se sustavno gleda i ocjenjuje uglavnom kroz odnos prema BiH što se svodi na odnos prema muslimanskom (bošnjačkom) političkom rukovodstvu.

doc. dr. sc. Dražen Barbarić
Filozofski fakultet u Mostaru
drazen.barbaric@ff.sum.ba

Povijesni usud ili „istočni grijeh“ hrvatstva - zabluda jedne geneze

Samo rijetka razdoblja svjetske povijesti nude i omogućavaju teritorijalizaciju kolektivnih identiteta u suverene političke subjekte, Hrvatska Republika Herceg-Bosna predstavlja upravo navedeni moment. Ona je u suštini povijesni usud jednoga malog naroda da se iz pograničnoga i hajdučijskoga mentaliteta konačno formatira u modernu institucionaliziranu naciju. U tom rakursu ona predstavlja trostruku realnost tadašnje epohe. Prije svega, genuini je izraz opće volje jedne nacionalne zajednice, koja se u krucijalnom trenutku vlastite povijesti konstituira u politički subjektivitet. Na tome tragu postaje izraz „vlasništva“ nad teritorijem jedne nacije, kako u simboličkom tako i efektivnom smislu. Naposlijetku, Herceg-Bosna je rezultat izvanrednosti stanja koje je pored političke zahtijevalo i vojnu organizaciju kako bi se uspostavljeni subjektivitet egzistencijalno očuvao. Zajedno uzevši navedene okolnosti, ondje gdje Herceg-Bosna nije ostala kao političko-vojna institucionalizacija volje hrvatskoga naroda tamo je taj isti narod sveden na statističku grešku, marginalni politički faktor i kulturološki privjesak lažnoj multikulturalnosti većinske nacionalne zajednice. Osnovana s naznakom da hrvatski narod uspostavlja svoju državnu zajednicu te „prenosi dio konstitutivnih prava na budući savez republika“ i pristaje sudjelovati u dijelu „zajedničkih institucija i službama od zajedničkoga interesa u BiH“, znači da je Herceg-Bosna zaista bila republika, tj. izraz volje cjelokupnoga naroda uz istodobno uvažavanje općih volja drugih naroda. Uvažavala je međunarodne akte o ljudskim pravima, konstitutivnost drugih naroda, te svoju samobitnost nije izvodila iz „prava na samoopredjeljenje“, već iz „neotuđivih prava Hrvata kao konstitutivnoga naroda u BiH“. Zbog toga Herceg-Bosna predstavlja *de facto* državnost koja „sadrži sve bitne elemente državne organizacije“ kako ističe Ciril Ribičić, a nipošto paradržavnu ili separatističku tvorevinu koja je imala krajnji cilj raspad države i kreiranje etnički čistoga hrvatskog teritorija. Mitomanijska struktura, kasnije nakalemljena na presude Haškoga suda, dovela je do toga da se Herceg-Bosna proskribira kao fašistoidna, takozvana i UZP-ovska, a Hrvati svedu na razinu folklornoga privjeska lažnoj multikulturalnosti Bosne i Hercegovine.

prof. dr. sc. Mladen Ančić
Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru
mancic55@hotmail.com

Izgledi države Bosne i Hercegovine za preživljavanje u realnom vremenu i prostoru

Autor razmatra probleme vezane uz konstituiranje i opstojnost Bosne i Hercegovine kao zasebne države, polazeći od ideje prema kojoj države, u modernome svijetu, ovise u prvome redu od spremnosti stanovnika da prihvate određeno državljanstvo, odnosno poredak koji podrazumijeva postojanje te države. Obzirom na činjenicu da današnji svijet, poglavito pak onaj njegov europski dio, tvore nacionalne države autor uočava temeljni problem koji proizlazi iz toga što približno 50 % stanovnika (državljana) Bosne i Hercegovine pripada dvjema nacionalnim zajednicama koje tvore praktično jedine susjedne (nacionalne) države. Uz to autor naglašava, u literaturi često ponavljanju, tvrdnju prema kojoj je ključni cilj nacionalizma stvaranje nacionalne države, što u slučaju Bosne i Hercegovine automatski znači i trajnu napetost, jer spomenutih gotovo 50 % stanovnika u svome susjedstvu već imaju gotove nacionalne države. Takva situacija uvelike otežava, ako već ne i onemogućuje, konačno konstituiranje Bosne i Hercegovine kao samostalne države, koja u takvim stvarnim okolnostima dugoročno može opstojati samo uz visoku razinu vanjskoga pritiska na domaće aktere, ali i na susjedne države.

dr. sc. Ante Nazor

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb

ante.nazor@centardomovinskograta.hr

Bosna i Hercegovina kao „zajednica tri konstitutivna naroda na konfederacijskim osnovama“ (o hrvatskoj politici prema BiH tijekom Domovinskog rata)

U radu će se, na temelju izvora državnih ustanova Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine, te javnih govora prilikom važnih političkih događaja i političkih inicijativa predsjednika Republike Hrvatske (RH) Franje Tuđmana u kojima se spominje Republika Bosna i Hercegovina (R BiH) izdvojiti glavne značajke odnosa hrvatske politike prema Bosni i Hercegovini od 1990. do 1996. godine. U zaključku rada će se kronološkim slijedom istaknuti ključne činjenice o ulozi RH i Hrvata u ratu u BiH, koje ne bi smjela zaobići niti jedna znanstvena raščlamba tadašnje hrvatske politike prema BiH.

dr. sc. Jakša Raguz
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
jraguz@isp.hr

Politički odnosi Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine i uloga Republike Hrvatske u obrani Republike Bosne i Hercegovine od velikosrpske agresije

Kada se govori i političkim i vojnim međuosobnostima između RH i RBiH tijekom Domovinskog rata treba naglasiti da su oni bili uvjetovani s četiri temeljne odrednice: prva je međusobna zemljopisna uvjetovanost dviju država, u kojoj RH funkcionira kao vanjski dio u kojem su izlazi u svijet putem morskih i riječnih luka te ravničarskih prometnica, a RBiH kao unutarnja zemlja kroz koju teku prirodne prometne komunikacije; druga je velika zajednica Hrvata koja živi u RBiH kao jedna od tri konstitutivna naroda i koja je tijekom rata bila izložena istoj velikosrpskoj prijetnji kao i Hrvati u RH; treća je da je zapadni dio RBiH, Bosanska krajina, bila osnovica za provedbu većeg dijela velikosrpske agresije 1991. godine na RH, te trebala biti osnovica za nastanak tzv. zapadne Srbije a koju bi činili ujedinjeni okupirani dijelovi RH i RBiH; i četvrta je hrvatsko-bošnjački međuosobni odnos koji je s jedne strane činilo interesno savezništvo zbog identične velikosrpske ugroze, a s druge konfliktni odnosi jer je su ove dvije etničke zajednice imale svoje vlastite interese koji nisu bili kompatibilni. Zbog svega navedenog, RH i RBiH su u prvoj polovici 90-tih godina na političkom i vojnom polju funkcionirale po sistemu spojenih posuda: sve što bi se događalo u jednoj bi izazvalo reakciju u drugoj. Rat u jednoj nije mogao završiti dok nije okončan u drugoj. RBiH ne ni preživjela kao država bez pomoći RH, hrvatski narod u RBiH ne bi opstao bez svesrdne pomoći RH, a pitanje je kakva bi bila sudbina Bošnjaka da im RH nije bila pripravna ponuditi pribežište i omogućiti logističku opskrbu tijekom rata, no sigurno se može ustvrditi da bi većina bošnjačkog stanovništva današnje Unsko-sanske županije doživjela sudbinu Srebrenice. Uloga RH u obrani i oslobađanju RBiH od velikosrpske agresije je bila ključna, i bez nje RBiH bi danas bila integralni dio planirane Velike Srbije a njeno nesrpsko stanovništvo etnički očišćeno.

dr. sc. Nikica Barić
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
nbaric@isp.hr

Dr. Franjo Tuđman i Hrvatska zajednica/Republika Herceg-Bosna

Izlaganje će se osvrnuti na ulogu dr. Franje Tuđmana na osnivanje hrvatskih zajednica u Bosni i Hercegovini, odnosno teza je izlaganja da je dr. Tuđman sa svojim političkim pogledima ključno utjecao na osnivanje Hrvatske zajednice Herceg-Bosne i njezinu politiku. Do osnivanja te zajednice došlo je u sklopu širih Tuđmanovih razmišljanja o načinu razrješenja jugoslavenske krize, odnosno odnosa između Hrvatske i Srbije.

dr. sc. Domagoj Knežević
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
domagoj.knezevic@isp.hr

Herceg-Bosna kao povod za pokušaj povratka vlastite politički moći – slučaj pokušaja političkog prevrata Manolić – Mesić

U izlaganju se govori o političkom prevratu koji su predvodili najbliži suradnici predsjednika Tuđmana - Josip Manolić i Stjepan Mesić i tijekom kojeg su pokušali srušiti vlast predsjednika Tuđmana i Hrvatske demokratske zajednice. Kao glavni razlog za takvo svoje političko djelovanje navodili su „lošu hrvatsku politiku“ prema ratom zahvaćenoj Bosni i Hercegovini. Slijedom toga, na udaru im se našao i strateški nacionalni politički projekt Herceg-Bosne, koji je, uza sve svoje manjkavosti, u uistinu teškim vojnim i političkim okolnostima jedini jamčio bosanskohercegovačkim Hrvatima opstanak na teritoriju na kojem su stoljećima živjeli. U izlaganju će biti ukratko iznesena kronologija i kontekst ovog politički iznimno problematičnog procesa s obzirom na tadašnju situaciju na još uvijek okupiranom teritoriju Republike Hrvatske, ratnu situaciju u Bosni i Hercegovini i u tadašnjem kontekstu međunarodne politike.

dr. sc. Mario Jareb
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
m_jareb@yahoo.com

O grbu i zastavi Herceg-Bosne: Od znakovlja HVO-a do znakovlja hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini

Današnji grb i zastava hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini inačica su hrvatskih nacionalnih simbola te se kao takvi temelje na hrvatskom šahiranom grbu i hrvatskoj trobojnici s apliciranim grbom u središtu zastavnoga polja. Današnji izgled takav grb i zastava dobili su pred nešto više od tri desetljeća, a usko su povezani s usvajanjem kovinskoga znaka za kapu pripadnika Hrvatskoga vijeća obrane (HVO). Srpska agresija na Bosnu i Hercegovinu u proljeće 1992. godine, čije početke treba tražiti još u jesen 1991. godine, u početku je u prvom redu bila usmjerena prema hrvatskim krajevima u toj zemlji. To je uvjetovalo stvaranje sustava obrane hrvatskoga naroda, odnosno ustroj Hrvatskoga vijeća obrane i Hrvatske zajednice Herceg-Bosne. Te su ustanove kao ustanove hrvatskoga naroda koristile i hrvatske nacionalne simbole, koje su Hrvati Bosne i Hercegovine slobodno i masovno nakon desetljeća zabrana koristili od demokratskih izbora održanih 1990. godine. U to doba oni se po svojem obliku ni po čemu nisu razlikovali od simbola koji su masovno od proljeća te godine korišteni u (Socijalističkoj) Republici Hrvatskoj. Usvajanje novih državnih simbola Republike Hrvatske u prosincu 1990. nisu u većoj mjeri utjecali na dotadašnju praksu korištenja hrvatskih nacionalnih simbola u Bosni i Hercegovini, gdje su i dalje masovno korištene inačice hrvatskoga šahiranog grba bez nove krune grba Republike Hrvatske. Ratna događanja od proljeća 1992. godine i pojava postrojbi HVO-a tek su potvrdili takvu praksu, pri čemu je u djelovanju tijela Hrvatske zajednice Herceg-Bosne i HVO-a prevladavala uporaba hrvatskoga šahiranoga grba od 25 polja s početnim crvenim poljem. Istodobno je prihvaćen znak za kapu pripadnika HVO-a koji se je također temeljio na šahiranom grbu od 25 polja s početnim crvenim poljem, no umjesto krune grba Republike Hrvatske ponad štita postavljena je vrpca s hrvatskim pleterom u zlatu (žuto), a stilizirani štit uokviren je zlatnim (žutim) obrubom. Izgled toga grba istovjetan je znaku koji je u jesen 1990. izrađen za pripadnike policije Republike Hrvatske, a usvajanjem državnih simbola RH u prosincu iste godine nije bio više prikladan za uporabu. Unatoč tome postoje primjeri njegove uporabe u pripadnika MUP-a RH

tijekom 1991. godine. Jednom osmišljen i izrađen, takav je znak dobro poslužio novoustrojenim postrojbama HVO-a. Ubrzo je ušao u uporabu u različitim tijelima Hrvatske zajednice Herceg-Bosne, primjerice na zaglavljima dokumenata i na hrvatskim poštanskim markama u Bosni i Hercegovini. Uspostavom Hrvatske Republike Herceg-Bosne takav grb i trobojnica s apliciranim takvim grbom u središtu zastavnog polja postaju simboli te Republike. Pa i nakon njezina nestanka ti su simboli kao simboli nekih hrvatskih županija i nekih ustanova hrvatskoga naroda nastavili svoj život kao službeni i poluslužbeni simboli. Istodobno su ti simboli široko prihvaćeni simboli hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini te ih kao takve masovno koriste brojni Hrvati u toj zemlji.

dr. sc. Ilija Vučur

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb

ilija.vucur@centardomovinskograta.hr

Pripreme za obranu i vojno organiziranje Hrvata u Bosni i Hercegovini, do početka velikosrpske agresije u travnju 1992. godine

Velikosrpsku agresiju na Hrvatsku bosanskohercegovački Hrvati od početka su shvatili kao agresiju na cjelokupni hrvatski narod. Vijesti iz Hrvatske, posebno slike razaranja naselja i stradanja civila dodatno su učvrstile odlučnost Hrvata za pripremu obrane od agresije, kojoj su i područja u BiH naseljena Hrvatima bili neupitni sljedeći cilj. Prisutnost agresorske JNA na strateškim pozicijama, naoružavanje srpskog stanovništva te početak napada na hrvatska naselja u BiH u drugoj polovici 1991., uz pasivnost središnjih vlasti te dvojbene političke i vojne postupke muslimanske strane, jasno su upućivali na potrebu samostalnog vojnog organiziranja. Pri tome se stranačka organizacija HDZ-a BiH nudila kao jedina struktura sposobna izvršiti pripreme za vojnu obranu od nadolazeće agresije. Tako je HDZ BiH 18. rujna 1991. dotadašnje Sigurnosno vijeće preimenovao u Krizni štab HDZ-a BiH koji je zadužen za osnivanje zapovjedništva koje će biti vojno-stručno tijelo zaduženo za sve operativne poslove obrane. Krizni štab je trebao započeti s radom odmah, rukovodeći sustavom obrane hrvatskog naroda u BiH i nabavljajući potrebno naoružanje. Napravljena je organizacijska struktura od općinskih i regionalnih štabova na čelu kojih je Republički krizni štab. Propisan je unutarnji ustroj i popuna štabova svih razina. Zaključeno je da u slučaju oružanih sukoba na teritoriju gdje dominira hrvatski narod krizni štabovi preuzimaju sve funkcije vlasti u općinama, a rad stranke se privremeno prekida dok ne prođe ratna opasnost. Nakon prikaza organizacije i ustroja štabova na republičkoj razini detaljnije će biti izložen ustroj i djelovanje općinskog Kriznog štaba HDZ-a Kupres o čemu postoji relevantna dokumentacija.

mr. sc. Anto Brtan
Jajce
anto.brtan@tel.net.ba

Uloga i značaj Hrvatske zajednice Herceg-Bosne u obrani Jajca 1992. godine i negiranje istine o tome u bošnjačkom javnom prostoru

Jajce je bilo jedna od trideset općina koje su ušle u sastav Hrvatske zajednice Herceg-Bosne (HZ H-B) poslije njenog utemeljenja u studenom 1991. Premda općinske vlasti formalno nikada nisu donijele odluku o pristupanju Jajca ovoj zajednici, zbog protivljenja muslimanskih političara predvođenih Strankom demokratske akcije, obrambene pripreme i naoružavanje građana, uključujući i Muslimane, odvijale su se uz pomoć HZ H-B. Od travnja 1992. tu je ulogu preuzelo Hrvatsko vijeće obrane (HVO) u čiji je sastav ušao i veliki broj muslimanskih vojnih obveznika, koji su bili svjesni nadolazeće opasnosti, ali i neorganiziranosti muslimanskog političkog i vojnog vodstva. Predajom Donjeg Vakufa i srpskim zauzećem nekoliko muslimanskih sela na rubnim dijelovima jajačke općine, u proljeće 1992. godine Jajce je dovedeno u okruženje. Na glavnim pravcima srpskih napada stup obrane bile su postrojbe HVO-a, a od ukupno 120 km crte obrane HVO je branio skoro 80 %. Većina naoružanja, vojne opreme i pomoći civilnom stanovništvu dopremana je u Jajce preko logističkih centara HVO-a. Pomoć u ljudstvu kontinuirano je sve do pada Jajca dolazila iz općinskih stožera HVO-a Središnje Bosne, a tek sporadično upućivane su jedinice Armije BiH. Unatoč tomu, sarajevski mediji ignorirali su ulogu HVO-a u obrani Jajca nerijetko pripisujući uspjehe HVO-a jedinicama Armije BiH. Poslije pada Jajca, posebno poslije završetka rata pojedini su autori optužili HVO za suradnju sa Srbima i „prodaju“ Jajca. Zahtjevi Hrvata u Jajcu za priključenje ove općine HZ H-B kvalificirani su kao namjerno slabljenje obrambenih mogućnosti i uvod u dogovore o prepuštanju Jajca srpskoj strani.

doc. dr. sc. Mijo Beljo
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
mbeljo@hrstud.hr

Utjecaj Owen Stoltenbergova mirovnoga plana na vojne aktivnosti Armije BiH u dolini rijeke Neretve i središnje Bosne

Krajem srpnja i početkom kolovoza 1993. javnosti je predstavljen nacrt međunarodnoga mirovnoga plana za unutarnje ustrojstvo Bosne i Hercegovine. Nazvan po dvojici ključnih koordinatora, Davidu Owenu i Thorvaldu Stoltenbergu, novi plan bio je treći u nizu međunarodnih mirovnih planova koji je trebao zaustaviti tadašnje ratne sukobe i razaranja u BiH. Poput svih prethodnih, uz administrativne prijedloge buduće zajedničke države, jedan od temeljnih dijelova novoga plana odnosio se na karte razgraničenja područja koje su u tom trenutku kontrolirale nacionalne vojske triju konstitutivnih naroda u BiH. S obzirom na ponuđena rješenja novoga plana, autor na temelju različitih dostupnih izvora nastoji pronaći odgovor na pitanje kako je Owen Stoltenbergov mirovni plan utjecao na vojne aktivnosti muslimanske (bošnjačke) Armije BiH za pripremu novih djelovanja koja su u većoj mjeri bila planirana za provedbu na području pod kontrolom bosanskohercegovačkih Hrvata i njihovih vojnih snaga organiziranih u Hrvatsko vijeće obrane. Konkretnije, u kojoj mjeri i na koji način je muslimansko-bošnjačko političko vodstvo iskoristilo novonastale međunarodne okolnosti kako bi proklamiranjem aktivnih pregovora oko izmjena plana, skrenulo svjetsku javnost s koordiniranih aktivnosti vlastitih vojnih snaga u dolini rijeke Neretve i dijelu središnje Bosne.

dr. sc. Hrvoje Mandić
Središnji ured za digitalizaciju Sveučilišta u Zagrebu
hrmandic@gmail.com

Pisanje stranih medija o muslimansko-hrvatskom ratu 1993. – 1994.

Autor u radu, pozivajući se na arhiv Hrvatske novinske agencije (HINA), novinske izvore i mjerodavnu literaturu, analizira pisanje stranih medija o uzrocima i tijeku muslimansko-hrvatskog rata u Bosni i Hercegovini 1993. - 1994. godine. Shodno tome autor analizira različite oblike protuhrvatske promidžbe u stranim medijima među kojima je najzastupljenija optužba protiv hrvatskog političkog vrha, na čelu s predsjednikom Franjom Tuđmanom i ministrom obrane Gojkom Šuškom, za iniciranje muslimansko-hrvatskog sukoba i kasnije otvorenog rata.

Hrvatski institut za povijest
Zagreb, listopad 2023.